

VALSTS RŪPĪBAS NOZĪME FAKTISKĀS RĪCĪBAS TIESISKUMA IZVĒRTĒJUMĀ¹

THE ROLE OF STATE'S DUE DILIGENCE IN ASSESSING LEGALITY OF ACTUAL CONDUCT

Eduards Romans

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
bakalaura programmas "Tiesību zinātne" 3. kursa students

Summary

This article examines the relevance of the insufficiency of the legal norms regulating actual conduct in the Latvian normative framework, as well as the possibility to apply other legal tools available in the Latvian legal system to assess the legality of actual conduct, the precise limits of which are not defined in the law. The author proposes a method of determining the legality of actual conduct by applying and modifying the principles of unlawful conduct found in the Civil Law.

Atslēgvārdi: valsts atbildība, faktiskās rīcības tiesiskums, uz valsts pārvaldi attiecināmais rūpības standarts

Keywords: public administration accountability, legality of actual conduct, standard of care applicable to public administration

Ievads

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docents *Dr. iur.* Edvīns Danovskis norādījis, ka attiecībā uz valsts atbildības priekšnoteikumu konstatēšanu, izmantojot uz valsts pārvaldi attiecināmās rūpības prasības, tādas faktiskās rīcības gadījumā, kura netiek regulēta tiesību normās, ir nepieciešami turpmāki pētījumi.²

Nemot vērā, ka Latvijas tiesību sistēmā valsts atbildību par tās veikto faktisko rīcību tostarp konstituē tās prettiesiskums, t. i., tiek vērtēta tās atbilstība tiesību normām, svarīgi izveidot instrumentu, kas ļautu izvērtēt tādas faktiskās rīcības tiesiskumu, kura nav pietiekami regulēta normatīvajos aktos. Ņemot vērā šā aspekta izpētes trūkumu Latvijas tiesību zinātnē, autors uzskata, ka attiecīgā temata analīze sniegs lietderīgas norādes faktiskās rīcības tiesiskuma izvērtējumā.

¹ Raksta pamatā ir autora studiju darbs "Valsts rūpības nozīme faktiskās rīcības tiesiskuma izvērtējumā", kas izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē docenta *Dr. iur.* Edvīna Danovska vadībā.

² Danovskis E. Administratīvās tiesības. Raksti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2022, 191. lpp.

1. Vainas nozīme faktiskās rīcības prettiesiskuma izvērtējumā

Publiskas personas publiski tiesiskās atbildības priekšnoteikumi ir noteikti Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 4.–9. pantā, proti, lai iestātos valsts atbildība, jākonstatē prettiesiska rīcība, kura cēloņsakarīgi ir radījusi kaitējumu.³ Lai konstatētu valsts rīcības prettiesiskumu, jānosaka, kuru tiesību normu ievērošana ir jāizvērtē. Uz to varētu norādīt tostarp Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 7. pantā ietvertais tiesiskuma princips, kura piemērošanā, pamatojoties arī uz Eiropas Savienības tiesību zinātnē atzīto, izmantojamie tiesību avoti ir atkarīgi no katras valsts tiesību sistēmas.⁴

APL 97. pants ļauj, nosakot zaudējuma un kaitējuma priekšnosacījumus un atlīdzinājuma apmēru, piemērot civiltiesību principus, ja nav likumā noteikts citādi un ja tie nenonāk pretrunā ar publisko attiecību būtību.⁵ Latvijā, lai izvērtētu, vai ir pamats no tiesību subjekta prasīt kaitējuma atlīdzību saskaņā ar Civillikuma 1635. pantu, jākonstatē trīs priekšnoteikumi: neatļauta darbība (prettiesiska rīcība),⁶ kaitējuma esamība un cēloņsakarība.⁷ Lai arī APL 97. pants, kad 2005. gadā tika pieņemts Zaudējumu atlīdzināšanas likums, lielākoties zaudēja savu sākotnējo jēgu, to nevar uzskatīt par tiesību normas materiālo derogāciju, jo var būt situācijas, kurās Zaudējumu atlīdzināšanas likums nespēj dot pilnvērtīgus kādas faktiskās rīcības tiesiskuma izvērtējuma kritērijus. Tādā gadījumā, ja tā var būt pielīdzināma deliktam civiltiesībās, tās tiesiskuma izvērtēšanā jāpielieto vispārējs rūpības standarts.⁸ Nepietiekami izsmelošs normatīvais regulējums attiecībā uz noteiktas faktiskās rīcības tiesiskuma izvērtējumu nozīmē to, ka šādas norādes jāmeklē tiesību sistēmā.

2. Acīmredzamas piesardzības neievērošana

Civillikuma 1640. pants norāda, ka neatļauta darbība var tikt veikta ļaunā nolūkā vai aiz neuzmanības, bet no Civillikuma 1644. panta izriet, ka neuzmanība var būt rupja un viegla.

Ļauns nolūks izpaužas kā apzināta darbība ar vēlēšanos aizskart cita tiesības.⁹ Lai varētu identificēt ļaunu nolūku, jākonstatē: 1) personas apzināta (tīša) rīcība, kas var būt darbība vai bezdarbība, 2) kuras rezultātā 3) citai personai radās gribēts

³ Danovskis E., 2022. 184. lpp. Sk. arī: Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvā procesa tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023, 335. lpp.

⁴ The administration and you. A handbook. Council of Europe, 2018. Pieejams: <https://book.coe.int/en/international-law/7713-the-administration-and-you-a-handbook.html> [aplūkots 02.04.2023.].

⁵ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Sagatavojis autoru kolektīvs. *Dr. iur.* J. Briedes redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 954. lpp.

⁶ Torgāns K. Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 144. lpp.

⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 27.06.2018. spriedums lietā SKC-159/2018, 8. punkts.

⁸ Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Otrais izdevums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2021, 336. lpp.

⁹ K. Torgāns, J. Kārklīņš, A. Bitāns. Līgumu un deliktu problēmas Eiropas Savienībā un Latvijā. Prof. K.Torgāna zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 121. lpp.

juridiski nozīmīgs kaitējums vai tāds juridiski nozīmīgs kaitējums, kura iestāšanās iespēju vainīgā persona paredzēja un pieļāva.¹⁰

Civillikums ļaunu nolūku izprot kā tiešo un netiešo nolūku, lai arī gramatiski normatīvajā regulējumā tāds iedalījums nav atrodams. Tiešais nolūks izpaužas tādā rīcībā, kuru persona veic ar domu nodarīt šāda veida kaitējumu, bet netiešais nolūks ir situācijās, kurās persona nodara juridisko nozīmīgu kaitējumu ar tādu tišu rīcību, apzinoties, ka šāda kaitējuma vai kaitējuma veida iestāšanās ir neizbēgama vai ir ar lielu varbūtību.¹¹ Vladimirs Bukovskis norādījis, ka ļaunu nolūku konstatē, ja 1) prettiesiskais rezultāts, kas tika veikts ar neatļautu darbību, bija personas tieša vēlēšanās vai 2) persona vēlējās citu rezultātu, bet tā apzinājās, ka var realizēties patiesībā iestāties rezultāts. Rīcības motīvam šajā gadījumā nav nozīmes.¹² Netiešs nolūks būs arī gadījumā, ja persona cer, ka kaitējums neiestāsies, bet tai ir nepieciešamā informācija, lai apzinātos, ka šī cerība nav pamatota.¹³

Lai valsts pārvaldes veikto faktisko rīcību varētu atzīt par tādu, kas teorētiski atbilst ļauna nolūka kritērijiem, jāizslēdz *tieša* ļauna nolūka izvērtēšana, jo tas, veicot faktisko rīcību, nemaz nav iespējams. Amatpersona, pildot publiski tiesisku uzdevumu, nevar *tiesiski* vēlēties tiešu konkrētā *prettiesiskā* kaitējuma nodarīšanu personai, jo tas nemaz neiekļaujas valsts pārvaldes funkciju ietvaros.

Citādi ir ar *netieša nolūka* konstatēšanu. Faktiskā rīcība ir ne tikai apzināta iestādes rīcība, bet arī tāda darbība vai bezdarbība, kas kādai privātpersonai radījusi faktiskas sekas neatkarīgi no iestādes nodoma.¹⁴ Amatpersona var vēlēties citas sekas, proti, noteikta valsts pārvaldes uzdevuma izpildi, taču, zinot informāciju, kas nepārprotami norāda uz augstu cita kaitējuma iestāšanās risku, bet, to neņemot vērā, vienalga rīkojas, un tās faktiskā rīcība atbilst ļauna nolūka kritērijiem *netieša nolūka* nozīmē.

Atšķirībā no ļauna netieša nolūka, ja persona rīkojas ar **rupju neuzmanību**, tā neparedzēja negatīvu seku iestāšanās iespēju, bet attiecīgajā situācijā šādas sekas bija jāparedz.¹⁵ Rupja neuzmanība ir pat minimālas rūpības un saprātīgas piesardzības neievērošana.¹⁶ Romiešu tiesībās par rupju neuzmanību atzina tādu darbību, kad persona “rikojās augstākā mērā vieglprātīgi un nevērīgi vai arī uzsāka tādu darbību, kuras kaitīgums un bīstamība nevarēja un nedrīkst palikt viņam nezināmi”.¹⁷ To var konstatēt, ja persona ne tikai nav izrādījusi nepieciešamo rūpību un veikusi no tās izrietošos piesardzības pasākumus, lai neradītu prettiesisku tiesību aizskārumu, bet vispār nav rīkojusies vai arī veikusi vienīgi dažus neefektīvus, formālus piesardzības

¹⁰ Brants E. Vainas un tās pakāpju nozīme civiltiesiskās atbildības kontekstā. Promocijas darbs. Rīga, 2022, 152. lpp. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/59678/298-86702-Brants_Edijs_eb10056.pdf?sequence=1&isAllowed=y [aplūkots 12.04.2023.].

¹¹ Ibid., 145.–146. lpp.

¹² Буковский, В. Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских с продолжением 1912–1914 г. г. и с разъяснениями: в 2 томах. Рига: Тип. Г. Гемпель и Ко., с. 1302. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/1192> [aplūkots 06.05.2023.].

¹³ Brants E., 2022, 145.–146. lpp.

¹⁴ Autoru kolektīvs. *Dr. iur. J. Briedes redakcijā*, 2013, 884. lpp.

¹⁵ Brants E., 2022, 135. lpp.

¹⁶ Howard D. O. An Analysis of Gross Negligence, 37 Marq. L. Rev. 334, 1954. Pieejams: <https://core.ac.uk/download/pdf/148691781.pdf> [aplūkots 01.05.2023.].

¹⁷ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 16.05.2018. spriedums lietā SKC-99/2018, 6.3. punkts.

pasākumus.¹⁸ Rupja neuzmanība pastāv tad, ja nepieciešamā rūpība ir pārkāpta neparasti lielā mērā, ja tika ignorēti acīmredzami apsvērumi un nav ievērots tas, kas konkrētajā gadījumā būtu bijis acīmredzams ikvienam.¹⁹

Lai pielāgotu rupjas neuzmanības pazīmju piemērošanu faktiskās rīcības analīzei, jāievēro, ka noteiktas rīcības veicējs būs valsts pārvaldes pārstāvis. Nepamatoti tādā gadījumā rupju neuzmanību vērtēt *jebkuras saprātīgas personas* perspektīvā, jo amatpersonai atbilstoši tās kompetencei un pienākumiem konkrētajā situācijā, kad tā veiktu valsts pārvaldes uzdevumu, būtu jāparedz vairāk risku. Tas pieprasa atšķirīgu *minimālās rūpības* standartu rupjas neuzmanības gadījumā. Šādu pieeju, kurā tiek atzīts citāds rūpības standarts valsts pārvaldei, pamato Apvienotajā Karalistē tiesu praksē attīstītais *Wednesbury* nepamatotības princips,²⁰ kas paredz, ka valsts atbildība iestājas, ja apstrīdētais valsts iestādes lēmums bija tik nesaprātīgs, ka neviena saprātīga iestāde to nepieņemtu.²¹

Lai arī dažviet Civillikumā ir nozīme, kāda vainas forma konkrētajā rīcībā ir atpazīta, autors uzskata, ka, nosakot faktiskās rīcības tiesiskumu, iedalījumam *rupja neuzmanība* un *ļaus nolūks* nav praktiskas nozīmes. Tomēr analizēto vainas formu noskaidroto pazīmju apvienojums autora veiktajā pārveidojumā var ļaut konstatēt valsts pārvaldes faktiskajā rīcībā **acīmredzamas piesardzības** neievērošanu, kas norādītu uz tās prettiesiskumu.

3. Nepieciešamās piesardzības neievērošana

Neuzmanība ir saistīta ar tiesību aizskārēja nodarīto kaitējumu citai personai, radot nepamatotu risku, kura vērtējuma pamatā ir tā iestāšanās varbūtība. Tiesību aizskārējs ir rīkojies neuzmanīgi, ja cietušo personu ir pakļāvis nepamatotam riskam un radījis tādu kaitējumu, no kura, vadoties pēc saprātīgas rūpības prasībām, bija jāizvairās.²²

Šāda veida neuzmanības vērtēšana jānošķir no situācijām, kad var konstatēt ļauna nolūka un rupjas neuzmanības kritērijus, jo pamatā ir Civillikuma 1646. panta vieglās neuzmanības pazīmju analīze, kas veicama situācijās, kad tiesību aizskārējs ir ievērojis elementārus piesardzības pasākumus, taču darbības raksturs pieprasīja lielāku uzmanību un piesardzību.²³ Lai konstatētu vieglu neuzmanību, objektīvajā īstenībā ir jāmeklē krietna un rūpīga saimnieka rūpības un čaklības līmenis.²⁴

Tiesību zinātnē ir noteikti kritēriji, lai izvērtētu, kāda rūpība bija jāievēro konkrētajā situācijā. Lai identificētu *riska līmeni*, jāvērtē 1) iespējamā kaitējuma būtiskums

¹⁸ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 16.05.2018. spriedums lietā SKC-99/2018, 6.3. punkts.

¹⁹ Vācijas Federālās Augstākās tiesas 08.10.1991. spriedums lietā XI ZR 238/90. Pieejams: <https://research.wolterskluwer-online.de/document/a786908d-4b56-4d23-9b7f-b436c4ef936c> [aplūkots 10.05.2023.].

²⁰ Anglijas un Velsas apelācijas tiesas 10.11.1947. spriedums lietā "Associated Provincial Picture Houses Ltd. v Wednesbury Corporation". Pieejams: https://www.refworld.org/cases,GBR_CA_CIV,48abd539d.html [aplūkots 10.05.2023.].

²¹ Nolan D. Varying the standart of care in negligence. Cambridge Law Journal, № 72 (3), 2013, p. 659.

²² Madden M. S. Exploring Tort Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, pp. 149–151.

²³ Vēbers J., Torgāns K., Šulcs V. Padomju civiltiesības. II daļa. Saistību tiesības. Rīga: Zvaigzne, 1986, 70. lpp.

²⁴ Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā, 1998, 151. lpp.

un 2) varbūtība, ka kaitējums iestāsies, savukārt *rūpības līmeni* nosaka, 1) analizējot personas veiktās rīcības raksturu un labumu un 2) veicamo piesardzības pasākumu nastu.²⁵ Šie kritēriji, definējot tos par *riska teoriju* un paredzot to savstarpējo svēršanu, tika konstituēti jau iepriekš pieminētajā *Palsgraf* lietā, kā arī²⁶ identiskas pazīmes, lai noteiktu rūpības standartu konkrētā situācijā, tiek pielietotas arī Īrijas tiesību doktrīnā un tiesu praksē.²⁷

Riska līmeņa noteikšanas ideja balstās kaitējuma paredzamības kritērijā. Kaitējuma paredzēšanas iespējamība ir atkarīga no sagaidāmā kaitējuma intensitātes (būtiskuma) un varbūtības, ka šāds kaitējums iestāsies.²⁸ Kaitējuma būtiskuma analizē jāņem vērā aizsargājamā interese, kurai aizskārumu var radīt noteikta darbība, jo no tās vitalitātes ir atkarīgas pienākuma ievērot rūpību prasības.²⁹

Varbūtību, ka noteikts kaitējums iestāsies, var konstatēt, ņemot vērā pašas darbības raksturu, regularitāti, iespējami skarto personu skaitu, to, vai citas personas, kuras kaitējums var skart, var neapzināties par kaitējuma iestāšanās risku un veiktās aktivitātes bīstamību.³⁰ No rūpības izrietošu darbību neveikšanu var pārmest tikai tādai personai, kuras kontroles sfēras ietvaros iekļaujas noteikta kaitējuma iestāšanās risks un piesardzības pasākumu īstenošana.³¹ Kaitējuma iestāšanās paredzamība kā analīzes pakāpe ir iekļauta arī Apvienotās Karalistes tiesu praksē konstruētajā trīspakāpju *Caparo* rūpības līmeņa izvērtējumā, kas tika pielietots valsts pārvaldes atbildības noteikšanas lietās.³² Paredzamība tiek konstituēta situācijās, kad kaitējums bija saprātīgi paredzams, proti, saprātīga persona konkrētajā situācijā apzinātos, ka nolaidība var nodarīt iestājušos kaitējumu.³³

Rūpības līmeņa izvērtējums ļauj noteikt, cik nopietni piesardzības pasākumi ir jāveic, lai kaitējuma riska iestāšanās varbūtību samazinātu vai novērstu. Šāda analīze pēc sava rakstura izriet no iepriekš minētā kaitējuma novēršamības kritērija.³⁴

Kritērijs “personas veiktās rīcības raksturs un labums” norāda, ka var pastāvēt atšķirīgi prasītās rūpības standarti, kur saprātīgā persona tiek “konstruēta”, vērtējot veiktās rīcības raksturu.³⁵ Rūpības standarta piemērošana pamatojas uz konkrēta modeļa noteikšanu, kas nosaka rīcības veidu noteiktos apstākļos, pēc tam tiek salīdzināta tiesību aizskārēja rīcība ar šādi noteikto uzvedības modeli. Šā principa piemērošana ir pastiprināta profesionāļiem.³⁶

²⁵ Brants E., 2022, 77. lpp.

²⁶ Impact of the Risk Theory on the Law of Negligence. Harvard Law Review, № 63(4), 1950, p. 671. Pieejams: <https://www.jstor.org/stable/1335996> [aplūkots 14.04.2023.].

²⁷ McMahon, B. M. E. Binchy, W. Law of Torts. In: Law of Torts. Dublin: Bloomsbury Professional, 2013, p. 232.

²⁸ Brants E., 2022, 84. lpp.

²⁹ Ibid., 85. lpp.

³⁰ Ibid., 87.–90. lpp.

³¹ Ibid., 91. lpp.

³² Fairgrieve D. Squires D. QC. ‘DUTY OF CARE’, The Negligence Liability of Public Authorities, Second Edition. New York: Oxford Academic, 2019, p. 76.

³³ Ibid., p. 88.

³⁴ Brants E., 2022, 92. lpp.

³⁵ Brants E., 2022, 130. lpp.

³⁶ Serwach M. Wina jako zasada odpowiedzialności cywilnej oraz okoliczność zwalniająca z obowiązku naprawienia szkody. Wiadomości Ubezpieczeniowe. Rozprawy naukowe, 2009. Pieejams: https://old.piu.org.pl/public/upload/ibrowser/WU1_09_serwach_84-96.pdf [aplūkots 23.04.2023.].

Šis kritērijs ir jāmodificē, paredzot to kā “veiktās rīcības raksturs un veicējs”, kas faktiskās rīcības rūpības līmeņa analizē paredz nepieciešamību identificēt, kādas valsts pārvaldes darbības jomas amatpersona veic faktisko rīcību. Attiecīgā kritērija satura pielāgošana gan konkrētas darbības raksturam, gan darbības veicējam ļauj noteikt tādu specificētu rūpības modeli, kāds noteiktajā situācijā no konkrētas valsts pārvaldes iestādes abstraktas amatpersonas būtu pamatoti sagaidāms, veicot faktisko rīcību.

Vērts uzsvērt, ka Francijas tiesu praksē, piemēram, valsts ir atzīstama par atbildīgu, nevērtējot vainas formu pazīmes, ja tā, veicot valsts pārvaldes funkcijas, pakļāvusi privātpersonas tādiem riskiem, kuri nav raksturīgi attiecīgajam darbības veidam.³⁷ Vērtējumam, vai pati valsts pārvalde ir radījusi noteiktu risku, ir nozīme arī Apvienotās Karalistes tiesu praksē. Valsts pārvaldes atbildība var rasties, ja sākotnēji risku ir radījusi valsts iestāde.³⁸

Veicamo *piesardzības pienākumu nasta* tiek noteikta, sverot kaitējuma iestāšanās risku ar to, kāds sloks tiek uzlikts personai, lai šāda veida preventīvās darbības realizētu.³⁹ Jāņem vērā resursi, kuri kaitējuma iestāšanās riska novēršanai atbildīgajai personai būtu jāpatērē, piemēram, izdevumi, pasākumu īstenošanas komplikācija, nepieciešamais laiks.⁴⁰

Jāuzsver, ka ekonomiski apsvērumi – it īpaši valsts pārvaldes jomā – nevar būt vienmēr galvenais vērtējuma aspekts šajā ziņā. Īrijas Augstākā tiesa lietā *Casey v Governor of Midlands Prison & Ors*, kur pieteicējs ierosināja sistemātiskas kratīšanas ieslodzījuma iestādē, norādīja, ka centieni saglabāt notiesāto personu cieņu un izvairīties no nevajadzīgas ieslodzīto dehumanizācijas, pakļaujot viņus nepārtrauktai ķermeņa apskatei, attaisno attālu risku, ka reizēm notiesātās personas var iegūt traumas no citu notiesāto personu darbībām, no kurām citādi varētu izvairīties, ja ieslodzītie vienmēr tiktu pārmeklēti, ieejot atpūtas pagalmā.⁴¹ Vēl viens ilustratīvs šā kritērija piemērošanas piemērs ir konstatējams lietā *Haley v London Electricity Board*.⁴² Šajā lietā tiesa konstatēja, ka uzņēmuma darbinieki nav ievērojuši piesardzības prasības, kas varētu būtiski samazināt kaitējuma iestāšanās varbūtību ar nelielām izmaksām. Šādu principu var piemērot arī valsts pārvaldes faktiskās rīcības izvērtējumā, piemēram, ja identiskā situācijā attiecīgo darbību veiktu valsts pārvaldes iestāde.

Neuzmanības konstatēšanas pazīmes, ņemot vērā autora piedāvātās modifikācijas, var sniegt noderīgas norādes, vai valsts pārvaldes faktiskā rīcība pārkāpj to rūpības pakāpi, kas attiecīgajā situācijā bija jāievēro. Īstenojot šo pazīmju saskaņotu vērtējumu, var noteikt, kad valsts pārvalde pieļāva **nepieciešamās piesardzības neievērošanu**.

³⁷ Tifine P. Droit administratif français. Conditions d'engagement de la responsabilité de l'administration. Revue générale du droit on line, 2020. Pieejams: <https://www.revuegeneraledudroit.eu/blog/2020/08/12/droit-administratif-francais-sixieme-partie-chapitre-3-section-3/> [aplūkots 17.05.2023.].

³⁸ Dam Cees Van. Liability of Public Bodies. European Tort Law, 2nd ed. Oxford, 2013. Pieejams: <https://academic.oup.com/book/11341/chapter/160004660> [aplūkots 18.03.2023.].

³⁹ Brants E., 2022, 92. lpp.

⁴⁰ Ibid., 93. lpp.

⁴¹ Īrijas Augstākās tiesas 27.10.2009. spriedums lietā “Casey v Governor of Midlands Prison & Ors”, 32. punkts. Pieejams: <https://www.casemine.com/judgement/uk/5da054734653d07dedfd598c> [aplūkots 10.05.2023.].

⁴² Apvienotās Karalistes Lordu palātas 28.07.1964. lēmums lietā “Haley v London Electricity Board”. Pieejams: <https://www.studocu.com/my/document/universiti-teknologi-mara/law-of-torts-i/haley-v-london-electricity-board-1964-ukhl-3-28-july-1964/19851646> [aplūkots 11.05.2023.].

Kopsavilkums

1. Latvijas tiesiskajā sistēmā tādas valsts pārvaldes faktiskās rīcības, kuras izpaušmes nav detalizēti regulētas normatīvajā regulējumā, tiesiskuma izvērtējumā var piemērot acīmredzamas vai nepieciešamās piesardzības neievērošanas konstatēšanas analīzi.
2. Acīmredzamas piesardzības neievērošana, kas norādītu uz faktiskās rīcības prettiesiskumu, var izpausties divējādi. Pirmkārt, amatpersona nodara privātpersonai kaitējumu, pildot valsts pārvaldes uzdevumu, tai ir zināma informācija, ka neizbēgami vai visticamāk iestāsies kaitējums, bet, šo faktu ignorējot, tā rīkojas. Otrkārt, amatpersonai, kura pilda valsts pārvaldes uzdevumu, nav informācijas par kaitējuma iestāšanās iespējamību, bet attiecīgajā situācijā risks bija jāparedz, vadoties pēc *minimālā elementārās rūpības standarta*, kas tiek attiecināts uz noteikto valsts pārvaldes jomu, un tā pieļāva kaitējuma izdarīšanu privātpersonai, neīstenojot vai īstenojot formālus un neefektīvus piesardzības pasākumus.
3. Nepieciešamās piesardzības neievērošanu valsts pārvaldes faktiskajā rīcībā un attiecīgi tās prettiesiskumu var konstatēt, veicot situācijas divpakāpju analīzi. Pirmkārt, lai noteiktu attiecīgajā situācijā *pieprasāmo rūpības standartu*, savstarpēji, ņemot vērā kritēriju piemērošanas īpatnības, jāanalizē iespējamā kaitējuma būtiskums, iespējamība, ka kaitējums iestāsies, veiktās rīcības raksturs un veicējs, kā arī veicamo piesardzības pasākumu nasta. Otrkārt, jākonstatē, ka valsts amatpersona, veicot konkrēto faktisko rīcību, rīkojusies neatbilstoši attiecīgajai rūpības pakāpei.